

УДК 94(477.54) "1941-1945"

Олена Дьякова
(м. Харків)

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ДІЯЛЬНІСТЬ ХАРКІВСЬКИХ ПІДПІЛЬНИХ ОБКОМІВ КОМСОМОЛУ

У статті на підставі сучасних публікацій та архівних документів розкрито процес створення Харківських підпільних обкомів комсомолу, висвітлено основний напрямок діяльності підпільників у тилу ворога й визначено причини, які заважали їм ефективно працювати.

Ключові слова: Харківська область, Велика Вітчизняна війна, Рух Опору, підпільний обком комсомолу, підпільник.

Постановка проблеми. Велика Вітчизняна війна стала суворим випробуванням для громадян Радянського Союзу. Значний тягар цієї війни ліг на плечі молоді. Вона воювала на фронтах, працювала на підприємствах, боролась у ворожому тилу. Подвиги молодих привертали увагу науковців багатьох поколінь, починаючи ще з воєнного часу. І сьогодні дослідники, вивчаючи їхні вчинки, намагаються неупереджено висвітлити перипетії тих грізних часів. Поштовхом до уваги сучасних дослідників до порушеної теми слугувало розсекречення архівних документів. Це дає змогу заповнити білі плями в історичній науці, які утворилися в радянські часи через ідеологічні міркування.

Аналіз досліджень. Незважаючи на велику кількість публікацій, тема створення й діяльності підпілля в Харківській області має ще багато нерозкритих аспектів. Навіть публікації останніх років не висвітлюють повною мірою визначену тему.

Спеціальної студії з порушеної проблеми поки що немає. Упродовж останніх років діяльність першого складу Харківського обкому ЛКСМУ висвітлював А. Скоробогатов у монографії, присвяченій окупації Харкова [10, с. 214-262]. У місцевому часописі "Слобідський край" була надрукована рецензія В. Вохмяніна і В. Неділька [1], яку можна вважати уточненням оприлюднених Л. Скоробогатовим фактів. Однак у цих публікаціях не розкриті питання заснування підпільних обкомів другого і третього складу та мережі райкомів комсомолу в області, існують неточності в переліку людей, залишених на роботі в підпіллі. У загальних студіях, присвячених подіям Великої Вітчизняної війни, також є відомості про діяльність комсомольського підпілля на Харківщині [5, 6], але вони перегукуються з подібними виданнями радянського часу й не дають нових фактів.

Тому **метою** нашої статті є висвітлення історії організації трьох складів Харківських підпільних обкомів комсомолу.

Хронологічними рамками статті є липень 1941 – серпень 1943 року, коли відбулося створення опергрупи щодо формування партизанських загонів і підпільних організацій в області, формування трьох складів підпільних обкомів ЛКСМУ та їх боротьба з окупантами. Кінцевою є дата визволення Харкова від німецько-фашистських загарбників.

Географічними межами є Харківська область, де відбувалися події, що описуються в статті.

© Олена Дьякова

Виклад основного матеріалу. Майже відразу після нападу німецьких військ на Радянський Союз розгорнувся народний Рух Опору. Уже 29 червня 1941 року Раднарком СРСР і ЦК ВКП(б) прийняли спільну Директиву партійним організаціям прифронтової смуги про рішучу перебудову всієї роботи на воєнний лад. У документі відзначено, що для керівництва всією роботою в тилу ворога "завчасно, під відповідальність перших секретарів обкомів і райкомів створювати з кращих людей надійні партійні осередки та явочні квартири в кожному місті, районному центрі, робочому селищі, залізничній станції, у радгоспах і колгоспах" [9, с. 18]. Відповідно до промови Й. Сталіна від 3 липня 1941 року та постанови ЦК ВКП(б) "Про організацію боротьби у тилу німецьких військ" від 18 липня 1941 року була створена програма всенародної боротьби проти окупантів, основною метою якої стало завдання "створити нестерпні умови для німецьких інтервентів", дезорганізовувати їх зв'язок, транспорт і самі військові частини, зривати всі їх заходи, знищувати загарбників та їхніх посібників [9, с. 18-19]. Перед партійним керівництвом районів, яким загрожувала окупація, ставилася вимога негайного створення підпільних осередків, переведення частини місцевих жителів на нелегальний стан, забезпечення підпільників зброєю, грошима, коштовностями, радіоприймачами та розмножувальною технікою [9, с.19].

Поруч із партійним формувалося комсомольське підпілля. У липні 1941 року ЦК ВЛКСМ було затверджено інструкцію "Про роботу комсомольських організацій у районах, тимчасово окупованих німецькими загарбниками", де викладено правила конспірації та вказівки на випадок провалу й арешту [2, с. 41].

Головним завданням підпільників була політична та організаторська робота. Вони повинні бути в людей, які залишилися на окупованій території, підтримувати віру в перемогу Червоної Армії, викривати жорстокість окупантів, протиставляти радянську агітацію пропаганді з боку гітлерівців і націоналістів [2, с.43]. Крім того, підпільні комітети (районні та обласні) повинні були керувати збройною діяльністю партизанських загонів, ставити перед командирами месників конкретні завдання щодо знищення окупантів і зрадників, проведення диверсій на шляхах тощо.

Мережа підпільних комсомольських організацій копіювала панівну в державі структуру та систему підпорядкування. Підпілля формувалося на принципах централізму та добровільності [2, с.41]. Первинними були комсомольські групи у складі 3-5 осіб. Вони підпорядковувалися райкомам, що складалися із секретаря і 2-4 членів комітету, та обкому комсомолу, до якого входили секретар і 2-4 члени комітету. Для зв'язку між підпільними ланками існували зв'язкові [11, с. 306]. На випадок провалу основного залишалися запасні обкоми та райкоми [11, с. 306].

Також зберігався колективний принцип побудови керівних органів комсомольської організації. Тобто, наприклад, до складу обкому комсомолу поруч із секретарями, які займалися безпосереднім керівництвом, обирали молодих людей, для яких членство в обкомі не було головною діяльністю в підпіллі (наприклад, секретарі підпільних райкомів комсомолу). Такий принцип був пов'язаний із тим, що найвищим органом обласної комсомольської організації був обласний комітет комсомолу, до складу якого обирали представників усіх верств населення. Обкоми, зі свого боку, повинні були обирати бюро та секретарів комітету. Але в роки війни секретарів і членів обкомів комсомолу призначали спеціальні опергрупи.

Діяльністю комсомольських осередків повинні були керувати вищестоящі комсомольські комітети та відповідні комітети партії. Наприклад, райкоми ЛКСМУ підпорядковувалися райкому партії та обкому комсомолу.

Обласна оперативна група на Харківщині щодо формування партизанських загонів почала роботу 2 липня 1941 року [3, арк.11]. До її складу

входили секретарі обкому та міськкому партії [3, арк.24], начальник обласного управління НКВС. Офіційно опергрупу очолював перший секретар обкому партії Олексій Єпішев, але основний тягар роботи ліг на плечі секретаря обкому Іллі Профатілова. Обласна опергрупа займалася формуванням першого підпільного обкому комсомолу. І в цьому брали участь секретарі ЦК і обкому ЛКСМУ (відповідно М. Підтиченко та Радченко) [10, с. 220].

Так сталося, що на Харківщині було сформовано три склади підпільних обкомів комсомолу в різні роки й різними владними структурами. Пов'язане це було, по-перше, з провалами та загибеллю комсомольських вожаків і, по-друге, намаганням відновити керівництво діючими в області молодіжними підпільними організаціями.

Створення першого підпільного обкому комсомолу відбувалося в серпні-вересні 1941 року [10, с. 220]. Повний склад його ніколи не був оприлюднений. Найімовірніше це пов'язане з потребою пояснення його чисельної зміни. У всіх виданнях, де згадано склад першого підпільного обкому комсомолу, називають три особи: Олександр Зубарев (перший секретар), Петро Глущенко (другий секретар) і Галина Нікітіна (член обкому) [7, с. 339; 10, с. 241; 11, с. 319]. В. Вохмянін і В. Неділько включають до нього також Володимира Коновалова та Ларису Краснопольську [1, 22.01.2005]. Проте у фондах державного архіву Харківської області зберігається список осіб, які увійшли до складу обкому ЛКСМУ. Згідно з цим списком його склад був таким: перший секретар Олександр Зубарев, другий секретар – Петро Глущенко, секретар – Волова, члени обкому – Марія Катрич, Клавдія Костюкова, Григорій Кравчук, Лариса Краснопольська, Ганна Курило, Галина Нікітіна; ходоки – Галина Близня, Тетяна Гресілова, Ганна Малишева, Анатолій Прилуцький, Василь Сапов [3, арк. 24]. На превеликий жаль, сьогодні важко сказати, як були розподілені райони між обкомівцями і зв'язківцями, є відомості лише про 4 особи. Проте це дає підставу стверджувати, що за кожним представником закріплювалося по 2-3 райони в області. Якщо порівнювати підпільний обком комсомолу з підпільним обкомом партії, то обком партії складався з п'яти (потім – чотирьох) осіб і кожний обкомівець мав по 2 зв'язкових [13, арк. 1-7]. Обком комсомолу складався з 9 осіб (3 секретарів і шести членів) і 5 зв'язкових, не закріплених ні за ким. Невідомо проводилася реорганізація обкому ЛКСМУ чи ні, але з його складу в окупованому Харкові залишилося лише троє, про яких згадано в усіх офіційних виданнях. Щодо інших, то відповісти на питання самовільно вони не виконали завдання чи на них була покладена інша робота, зараз неможливо. Відомо, що в тилу ворога не залишилися Л. Краснопольська та Г. Кравчук [3, ф. П-14, оп. 1, спр. 102, арк. 24]. Щодо Л. Краснопольської відомо, що вона переїхала до Куп'янська й 11 грудня 1941 року була затверджена другим секретарем звичайного обкому ЛКСМУ [3, ф. П-2, оп. 31, спр. 3, арк. 3 зв.]. Отже, вона не залишилася на окупованій території за наказом, а не з власної волі. І тому іронія, з якою озиваються з приводу виїзду Л. Краснопольської в радянський тил В. Вохмянін і В. Неділько, є недоречною [1, 22 січня 2005], оскільки спочатку треба з'ясувати обставини, що тоді склалися. Можна припустити, які сталося скорочення комітету, адже за пропозицією ЦК, як зазначено вище, обком повинен складатися з 3-5 осіб.

Щодо спеціальної підготовки, то підпільники її не проходили. У 1960-х роках П. Глущенко згадував, що секретар ЦК ЛКСМУ М. Підтиченко дала йому декілька порад із конспірації [10, с. 220], а його сестра Неоніла, яка була зв'язковою обкому, у мемуарах писала, що ніякої підготовки не проходила [12, НДФ № 3766, арк. 13в.].

Щодо матеріально-технічного забезпечення комсомольців, то справа також виглядала жалісно. Н. Глущенко згадувала, що на двох із братом вона отримала продукти харчування (чого й скільки – не сказано), а також для себе 200 крб.;

одежу їй не видавали [12, НДФ № 3766, арк. 1 зв.-2]. Щодо забезпечення взагалі обкому ЛКСМУ, то П. Глущенко у своєму звіті зазначав, що підготовка відбувалася поспіхом [3, ф. П-10417, оп. 5, спр. 174, арк. 5], адже їм не залишили шрифтів, радіоприймачів, коштовностей. Вони навіть не знали секретарів підпільних райкомів, командирів партизанських загонів, лише дали адреси партзв'язківців деяких районів із партизанськими загонами [3, ф. П-10417, оп. 5, спр. 174, арк. 4-5].

Отже, троє з дев'яти членів обкому комсомолу залишились у тилу ворога без зв'язку з райкомаами, якими повинні були керувати, матеріальної бази, та з мінімальними засобами для життя.

За час існування повного складу обкому комсомолу (тобто трьох осіб) з 24 жовтня 1941 до 23 січня 1942 року відбулося 4 засідання з питань роботи окремих районів і проведення агітаційно-масової діяльності, випущено 12 листівок по 60 примірників [3, ф. П-10417, оп. 4, спр. 174, арк. 5]. Листівки розповсюджували самі обкомівці та зв'язкові в Харкові, Богодухівському, Зміївському, Дергачівському й Валківському районах [3, ф. П-10417, оп. 5, спр. 174, арк. 7]. Крім саморобних, комсомольці розповсюджували ще листівки, скинуті радянськими літаками в Харкові.

23 січня 1942 року О. Зубарев і Г. Нікітіна були заарештовані, а 14 лютого ц.р. страчені гітлерівцями. Залишився один П. Глущенко, який продовжив боротьбу. Він залучив до неї свого товариша Олександра Змілуса, з яким працював до війни на Рівненщині, і солдата німецької армії, чеха Юзефа Трилицу [3, ф. П-14, оп. 1, спр. 164, арк. 14-15]. Свою організацію вони назвали ОТПОК (оргтрійка підпільного обкому комсомолу).

Новий склад писав і розповсюджував листівки в Харкові, Богодухівському та Дергачівському районах області. Усього ними було написано 43 листівки українською і 12 – чеською, румунською, словацькою та німецькою мовами загальним накладом 600 штук [3, ф. П-10417, оп. 3, спр. 174, арк. 9]. Доставляти листівки в райони області доводилося пішки під виглядом походів на мінки. Н. Глущенко згадувала, що за час першої окупації (тобто з жовтня 1941 до лютого 1943 року) вона 20 разів ходила до Богодухова, розташованого за 75 км від Харкова [12, НДФ № 3766, арк. 2], через що важко захворіла на ноги.

Після першого звільнення Харкова в лютому 1943 року підпільний обком комсомолу першого складу припинив існування. Із його складу вижив лише П. Глущенко, який після війни працював у апараті ЦК ЛКСМУ.

Становище молодих підпільників турбувало центральні органи. 19 травня 1942 року ЦК ВЛКСМ прийняв постанову "Про заходи комсомольських організацій у тимчасово окупованих районах", у якій вимагалось "розгорнути більш активну роботу зі створення на території, зайнятій ворогом, бойових підпільних комсомольських організацій" [9, с. 112]. Перед працівниками, яких направляли у ворожий тил, ставили завдання залучати до боротьби з гітлерівцями якомога більше молоді [4, с. 186].

ЦК ЛКСМУ через Український штаб партизанського руху в жовтні 1942 року переправив через лінію фронту другий склад Харківського підпільного обкому комсомолу. До нього входили: секретар Олександр Щербак, члени обкому Галина Пархоменко і Федір Синько та зв'язкова Надія Волкова [7, с. 341]. Але сьогодні з появою нових фактів цей склад також потребує уточнення. Річ у тому, що Г. Пархоменко у своїх мемуарах, написаних у 1960-х роках, не згадувала про свою причетність до підпільного обкому, зазначаючи лише, що летіла разом із Н. Волковою, називаючи її зв'язковою ЦК ЛКСМУ [3, ф. П-2, оп. 122, спр. 11, арк. 32]. Про себе Г. Пархоменко писала, що отримала завдання особисто від другого секретаря ЦК ЛКСМУ Кузнецова вести пропагандистську роботу в с. Плоскому, у якому вона працювала до війни учителькою, і залучати до боротьби з ворогом молодь Великобурлуцького району, де розташоване село [3, ф. П-2, оп. 122, спр. 11,

арк. 30-31]. У спогадах іншого учасника тих подій Петра Резникова конкретно вказано, що до складу обкому входили секретар О. Щербак і зв'язкова Н. Волкова [8, с. 364]. Щодо Г. Пархоменко і Ф. Синька автор також не пише про їхню причетність до обкому, відзначаючи в мемуарах, що О. Щербак відправив їх відповідно у Великобурлуцький і Вільховатський райони для створення підпільних організацій [8, с. 379]. Сам же П. Резников отримав спецзавдання від майора особливого відділу штабу Молоткова виконувати доручення О. Щербака [8, с. 365, 368-369].

Під час стрибка з літака О. Щербак і Н. Волкова поламали ноги й пересуватися не могли. Тому ніякої роботи особисто не проводили. За словами П. Резникова, йому вдалося за наказом О. Щербака утворити комсомольське підпілля у Вовчанську.

Німці швидко дізналися про появу партизан у вовчанських лісах і в ніч з 27 на 28 листопада 1942 року напали на їхні табори та знищили майже половину месників. Серед загиблих були О. Щербак і Н. Волкова [8, с. 382]. Загинув і Ф. Синько через зраду [3, ф. П-2, оп. 122, спр. 11, арк. 32].

П. Резников та Г. Пархоменко діяли окремо один від одного. Вони розповсюджували листівки в окупованих ворогом районах (відповідно Вовчанському та Великобурлуцькому), залучали до цієї роботи не тільки молодь, а й людей старшого віку. Боролися вони до звільнення своїх районів від німецьких загарбників, тобто до лютого 1943 року.

Як відомо, у результаті проведення військової операції "Зірка" 16 лютого 1943 року радянським військам вдалося звільнити Харків від німецьких загарбників, але не надовго. Перегрупувавши сили, гітлерівські війська пішли в контрнаступ, і 15 березня ц.р. німці знову захопили Харків та значну територію області.

18 березня 1943 року Харківський обком ЛКСМУ прийняв рішення "Про створення підпільних комсомольських організацій у районах області й м. Харкові" [3, ф. П-14, оп. 1, спр. 106, арк. 260]. Згідно з цим рішенням був сформований третій підпільний обком комсомолу у складі секретаря Івана Крутоуса та членів обкому – Івана Лавриненка та Ганни Пурич [3, ф. П-14, оп. 1, спр. 104, арк. 36].

Перед молодими підпільниками ставили такі завдання: проведення диверсій і терору, здійснення розвідки для радянського командування та партизанських загонів; агітаційно-пропагандистська робота серед населення, підготовка збройного повстання під час наступу Червоної Армії [3, ф. П-14, оп. 1, спр. 106, арк. 251зв.-252]. На відміну від попередніх років підпільникам дозволяли працювати в цивільних і військових установах для дискредитації органів управління та в інтересах підпільної роботи [3, ф. П-14, оп. 1, спр. 106, арк. 252].

Щодо третього складу обкому ЛКСМУ, то в літературі про нього не згадано. Можливо, тому, що ці підпільники не здійснювала в тилу ворога ніякої роботи як обком комсомолу. Обкомівці опинилися в різних партизанських загонах: І. Крутоус потрапив до 2-го Українського полку, І. Лавриненко – до загону "Тарас Бульба", а Г. Пурич – до Ізюмського загону ім. Хрущова [3, ф. П-14, оп. 1, спр. 104, арк. 36].

Іван Крутоус був не з Харківщини. Він народився в 1921 році на Київщині. Службу проходив у військах НКВС. У серпні 1942 року він був відкликаний ЦК ВЛКСМ і направлений на навчання в 1-у спецшколу [13, ф. 7, оп. 285, спр. 266, арк. 4], а в грудні ц.р. отримав завдання переправитися через лінію фронту для керування підпільною організацією в м. Лозовій. Але туди І. Крутоус не потрапив і разом із радянськими підрозділами увійшов до звільненого Харкова [13, ф. 7, оп. 285, спр. 266, арк. 3]. 18 лютого 1943 року він був направлений Харківським обкомом КП(б)У працювати першим секретарем в Олексійський район [13, ф. 7, оп. 285, спр. 266, арк. 4]. З наступом німецьких військ його зарахували до 1-го

партизанського полку. Але через лінію фронту командування армії месників не пустило. У вересні 1943 року Харківським обкомом комсомолу І. Крутоус затверджений секретарем Олексіївського райкому ЛКСМУ [13, ф. 7, оп. 285, спр. 266, арк. 3].

Зі складу цього обкому найгероїчнішою виявилася Г. Пурич. До речі, у своїх спогадах вона, як і Г. Пархоменко, ніколи не згадувала про те, що колись входила до складу підпільного обкому комсомолу. Утім, Г. Пурин розповідала про свою діяльність у партизанському загоні. Вона дійсно була дуже сміливою та відважною партизанкою. Потрапивши в загін як медсестра, Г. Пурич невдовзі стала начальником штабу, будучи єдиною жінкою в суто чоловічому колективі [14, с. 166]. Після звільнення Ізюму її обрали секретарем райкому комсомолу [14, с. 167].

Висновок. Отже, протягом німецької окупації Харківської області з вересня 1941 до вересня 1943 року для керівництва молодіжним підпіллям було сформовано три підпільних обкоми комсомолу. Серед них особливо відзначився перший склад, який діяв найдовше – з жовтня 1941 до лютого 1943 року – і був найбільш результативним. Перший і другий обкоми займалися лише агітаційно-масовою роботою. Третій обком не зміг розпочати роботи через те, що його секретар не зміг потрапити в німецький тил. Аналізуючи умови діяльності підпільників, бачити, що вони були кинуті напризволяще, що зумовило те, що не був налагоджений навіть примітивний зв'язок із райкомами. А це призвело до того, що в багатьох районах області райкоми не змогли розпочати роботу. А ті, які розпочали роботу, крім Богодухівського, діяли самостійно. Немає також відомостей, що з молодими підпільниками зв'язувалися радянські керівники. Наприклад, є відомості про прибуття до Харкова зв'язкових від ЦК КП(б)У, проте немає звісток про прихід зв'язкових від ЦК або обкому ЛКСМУ. А зв'язкові-партійці не цікавилися справами в комсомольців, що видно із їхніх звітів.

Усього в трьох підпільних обкомах було 11 (із них належність чотирьох – Ф. Синька, Г. Пархоменко, Г. Пурич і П. Резникова – виявилось під питанням) осіб. Із них двоє – О. Зубарев і Г. Нікітіна – закатовані окупантами, двоє – О. Щербак і Н. Волкова – загинули в бою, ще один – Ф. Синько, якого офіційно вважають членом другого обкому, загинув через зраду.

Героїзм харківських підпільників був високо відзначений урядом. Указом Президії Верховної Ради СРСР від 8 травня 1965 року Н. Волковій, О. Зубареву та О. Щербаку посмертно було присвоєно звання Героя Радянського Союзу. Інші підпільники в різні роки були нагороджені орденами.

Перспективи подальшого вивчення. Недостатнє висвітлення окреслених проблем вимагає подальшого вивчення запропонованої теми.

Список використаних джерел та літератури

1. *Вохмянін В. Окупація "без купюр" / В. Вохмянін, В. Неделько // Слобідський край. – 2005. – 15, 22 січня.*
2. *Гордеев А.Ф. В годы суровых испытаний: опыт и проблемы партийного руководства комсомолом Украины в 1941 – 1945 гг. / А.Ф. Гордеев. – Харьков : Изд-во "Основа" при Харьковском государственного университета, 1991. – 136 с.*
3. *Державний архів Харківської області, ф. П-2, оп. 31, спр. 4, арк. 11.*
4. *Казанов Б.Я. Роль ВЛКСМ в развитии партизанского движения / Б. Я. Казанов // Ленинский комсомол в Великой Отечественной войне: Сб. статей. – М. : Молодая гвардия, 1975. – С. 284 – 292.*
5. *Книга Пам'яті України. 1941 – 1945 / І. О. Герасимов та ін. – К. : Пошуково-вид. агентство "Книга Пам'яті України", 2000.*

6. Коваль М. В. Україна в Другій світовій і Великій Вітчизняній війнах (1939 – 1945 рр.) / М. В. Коваль // Україна крізь віки. – К. : Альтернативний дім, 1999. – Т. 12.
7. Очерки истории Харьковской областной партийной организации / О. Г. Баськов, С. З. Голиков, Б. В. Дягилев и др. – Харьков : Прапор, 1980.
8. Резнік П.А. Джерело мого життя: Уривки із спогадів колишнього партизана-десантника / П.А. Резнік // Батинський В.В. Серця обпалені вогнем. Кн. 1. / В. В. Батинський, А. В. Батинський, О. Г. Санін. – Вовчанськ, 2005. – С. 350-383
9. Русский архив: Великая Отечественная. Партизанское движение в годы Великой Отечественной войны 1941 – 1945 гг.: Документы и материалы. Т. 20 (9). – М. : ТЕРРА, 1999. – 762 с.
10. Скоробогатов А. В. Харків у часи німецької окупації (1941 – 1943) / А. В. Скоробогатов – Харків : Прапор, 2004.
11. Українська РСР у Великій Вітчизняній війні Радянського Союзу 1941 – 1945 рр.: У 3-х т. / М. О. Буцько, М. М. Власов, П. І. Денисенко та ін. – К.: Політична література, 1967. – Т. 1. – С. 299 – 352.
12. Харківський історичний музей, НДФ № 3766, арк. 1 зб.-2.
13. Центральний державний архів громадських об'єднань України, ф. 1, оп. 22, спр. 595, арк. 1-7.
14. Пурич А. Ф. Не зная страха / А. Ф. Пурич // В боях за Харьковщину: Воспоминания участников Великой Отечественной войны / Под ред. С. З. Голикова и др. – Харьков : Прапор, 1973. – С. 164 – 167.

SUMMARY

In the article the process of creation of the Kharkov underground regional committees of komsomol opens up on the basis of modern publications and archived documents, lights up basic direction activity of underground workers in to the rear of enemy and determined cause, which interfered with them effectively to work.

Key words: Kharkov area, Great Patriotic war, Motion of Resistance, underground regional committee of komsomol, underground worker.

АННОТАЦІЯ

В статті на основі сучасних публікацій і архівних документів розкривається процес створення Харківських підпольних обкомів комсомолу, освітається основне напрямлення діяльності підпольщиків в тилу ворога і визначаються причини, які перешкодили їм ефективно працювати.

Ключові слова: Харківська область, Велика Вітчизняна війна, Движение Сопротивления, підпольний обком комсомолу, підпольщик.